



**FEMİNİSTLER**

**YÜKSEKOVA-HAKKARİ-VAN  
ZİYARETİ İZLENİM RAPORU**

**6-7 TEMMUZ, 2024**

Bir grup feminist olarak Haziran ayında kayyımdan geri alınan Diyarbakır ve Batman'da belediyeleri ziyaret etmemizin, il/ilçe eş başkanı ve belediye meclisi üyesi kadınlarla buluşmamızın ardından kayyım politikalarının dayatıldığı/dayatılmaya çalışıldığı belediyelerdeki yol arkadaşlarımızla dayanışmamızı büyütmek üzere bu sefer Yüksekova, Hakkari ve Van'ı ziyaret ettik.

Kayyım politikalarının öncelikle kadın kazanımlarına dönük bir saldırı olduğu gerçeğinin ne demek olduğunu ve tüm baskılara rağmen kadınların patriyarkaya ve iktidara karşı mücadelesini vurgulamak, elbette birbirimizin mücadele öykülerini heybemizde biriktirirken ortak bir mücadele zemininin imkanlarını oluşturmak esas amacımız. Bu ziyaretimizde de Diyarbakır ve Batman'daki gibi birçok deneyime ve hikayeye benzer şekilde kayyımların halk ve özellikle kadınlar üzerindeki etkilerini, yol açtıkları yıkımı ve zararı dinledik:

Kapatılan kadın yaşam merkezleri yerine kadınlara anneliği, "şükretmeyi" ve makbul kadınlığı öğreten kurslar ile kuran kursları veya evlendirme daireleri açılması; şiddete maruz kaldığında başvurup anadilde destek alabileceği merkezlerin kapatılması veya işlemez hale getirilmesi; kadınların kamusal alanlardan adeta silinmek istenmesi; belediye çalışanlarının tamamına yakınının erkek olması; çocuk ve gençlerde uyuşturucu kullanımının devlet eliyle yaygınlaştırılması, istismarın artması, kadın intiharları, yaratılan borçlar...

Yüksekova ve Van Belediyelerindeki buluşmalarımızda coşku, tekrar kayyımın geldiği Hakkari buluşmamızda öfke duygusu hakimdi.



# KENDİNE AİT BİR ODA GİBİ KENDİNE AİT BİR BELEDİYE

Yüksekova'da bizi, kayımdan kurtarılan belediyenin eş başkanı Şadiye Kırmızıgül ve belediye meclisi üyesi kadınlar karşıladı. Uzun zamandır kayyım gaspı altında olup geri kazanılan belediyelerde buluşmanın çok güçlü bir duygusu var.

Belediye bahçesinde ağaçlar altında kayyım sürecini, kadınlara yansımaları konuştuk ve şimdiki yönetimin planlarını dinledik. Belediyeye adım attığımız andan yemek yediğimiz yere kadar ve açıklama boyunca sivil polislerin takibi altındaydık.

Kayyım yönetimi altındaki belediye, doğrudan erkek bir alan anlamına geliyor. Neredeyse 10 yıldır irade gaspı ile kurulan bu yönetimde tüm sokaklar, mekanlar, belediye ve bahçesi kolluk güçleriyle dolarken belediyelerde çalışanların tamamına yakını erkek.

Sokaklarda tüm yolu işgal edencesine kahve/kafe işletmeleri tarafından atılan tabureler ve sokaklarda oturan sivil polisler özellikle kadınları rahatsız ediyor. Bunları tamamen kaldırmaya çalışan belediyeye tepki verilmiş, bunun için bir çözüm arayışı var. Çünkü böyle bir ortamda kadınların kamusal alanda var olabilmesi, belediyeye adım atması neredeyse imkansız. Zaten kayyım işgali altındaki belediyelere halk rahatça girip derdini anlatamıyor.

Yüksekova Belediyesi kazanıldıktan sonra en belirgin değişiklik, kadınların belediye binasına özgürce girip çıkmaya başlamış olması. Kadın eş başkan ve kadın meclis üyelerini gören diğer kadınlar, taleplerini daha rahat dile getiriyor.

Yüksekova'da kayyım belediyesi ne halka ne de kadınlara dönük çalışma yürütmüş. Şu anda tamamı Dem Partili 25 belediye meclisi üyesi var, 7'si kadın. İlçe nüfusuna göre 19 birim belirlenmiş ve kadın birimi yok. Kadın yaşam evleri, psikolojik destek hattı, kadın birimi açılması gibi planları var 5 yıl içerisinde. Kreş tartışılırken de sadece ücretli çalışan kadınlar üzerinden değil, çalış(a)mayan kadınların da çocuklarını bırakabilecekleri alanlar yaratarak çocuklar olmadan sosyalleşmelerine alan açmak için kreşin kapsayıcı olması konuşuluyor.

Kadınların yol ve su gibi temel ihtiyaçlar kadar sık dillendirdikleri bir diğer talep, bir araya gelebilecekleri alanlar. Fakat sınır bölgesi olması nedeniyle sertleşen güvenlik politikaları, gündelik hayata doğrudan nüfuz ediyor. Kamusal alanı işgal eden ciddi bir asker-polis nüfusunun olduğu ve asimilasyon politikalarının gençleri ve özellikle genç kadınları hedef aldığı paylaşıldı. Devlet eliyle uyuşturucunun gençlerde yaygınlaştırılmaya çalışıldığı, genç kadınların uzman çavuşlar tarafından taciz edildiği ayrıca belirtildi.



**İRADEYE SAYGI YÜRÜYÜŞÜ,  
EM RÊ NADIN QEYÛMAN**

Yüksekova'da basın açıklamamızı Barış Anneleri ile birlikte gerçekleştirdikten sonra İradeye Saygı Yürüyüşüne katıldık. Hakkari'ye kayyım atanmasını takiben Dem Parti'nin çağrısı ve birçok şehirden insanın katılımıyla Van'dan Hakkari'ye doğru başlayan yürüyüşü, Devrimci Gençlik Köprüsü'nde TJA'lı arkadaşlarla birlikte karşıladık.

Açıklama sırasında jandarmanın "Trafığı kapatıyorsunuz." baskısı ve "Müdahale edeceğiz." tehditlerine rağmen açıklama sonrasında açılan trafikte araçlar, zafer işaretleri ve zılgıtlarla geçiyordu.



## İŞGAL ALTINDAKİ ŞEHİR: HAKKARI

Yürüyüş sonrasında geçtiğimiz Hakkari'de, seçim öncesinde kadınların kapı kapı dolaşarak yoğun çalışması ile tüm baskılara rağmen belediye kazanılmış ve kayyımdan kalan enkazı kaldırma çalışmalarına hızla başlanmış. Kayyımla birlikte şehir adeta açık hava garnizonuna dönüştürülmüş olsa da buradaki kadınlar, tehditlere rağmen çalışmalarını sürdürüyor.

Burada seçilmiş eş başkanlardan Viyan Tekçe ve belediye meclisi üyesi arkadaşlar yoğun bir esnaf ziyareti çalışmasındaydı zira polisin kayyım eylemlerine destek veren esnafa dönük tehditleri söz konusu. Şehre adım attığımız ilk anda gözümüze çarpan en vurucu detay, sokaklarda kadınların olmaması oldu. Bir kadın grubu olarak şehirde yürümenin, sokağı işgal etmiş onlarca erkeğin yargılayıcı bakışlarına ve sözlü tacizlerine maruz kalmak anlamına geldiğini bizzat deneyimledik.

DEM Parti il binası yakınlarındaki bir kafe, sabahtan gece yarısına kadar açık ve gelen gidenin tamamı sivil asker/polisten oluşuyor. Esas amaç da partiye girişleri takip etmek, gelen kadınları da rahatsız ederek partiye gelmekten çekinmelerini sağlamak!

Çarşıya çıktığımız andan itibaren kamusal alanda yalnızca erkeklerin olduğunu, çok nadir kadına denk geldiğimizi, onların da büyük kısmının çocukları ile çıkmış kadınlar olduğunu söyleyebiliriz. Kayyımdan kazanılan belediyelerin aksine bu belediyenin önünde bariyerler sıralanmıştı ve girişinde polis vardı. Diğer şehirlerin aksine şehre bir mutsuzluk çökmüş gibiydi. Bu şehirde de bize sivil polisler eşlik ediyordu. Viyan Tekçe ve belediye meclisi üyesi arkadaşlar geldiğinde basın açıklaması yaptık ve bizim için meşru ve resmi belediye başkanının Viyan Tekçe olduğunu ifade ederek hukuki olanın da bu olduğunu tekrar vurguladık.

## KAYYIM TAHRİBATINA KARŞI KADINLARIN MÜCADELESİ

Hakkari'deki seçim sürecinin adeta savaş süreci gibi olduğu ve bu savaşın da eşit şartlarda olmadığı özellikle belirtildi. AKP adayının belediye bütçesi ile seçmenlere gıda paketi hatta altın dağıttığını anlattılar. Burada da kayyım, belediyeyi milyonlarca lira borçlandırmış. Kadroların çok büyük kısmı AKP yandaşı, liyakat yok, işe gelmeden maaş alanlar var. Birçok korucu toplu ulaşım, temizlik gibi birimlerde çalışıyor gibi gösterilerek çift maaş alıyor. Kayyım varken bütçeden kesilmeyen borçlar, eş başkanlar göreve başladığında İller Bankası tarafından kesilmiş (25 milyon TL bütçenin 9 milyonu kesilmiş ve işçi maaşlarına dahi yetmiyor.)

Seçilmiş eş başkanlar sadece iki ay görevde kalabildi fakat bu iki ayda bile belediyede kadın eş başkan ve kadın meclis üyeleri olmasının verdiği rahatlıkla belediye binasına kadınlar gelip gitmeye, gelenlerin yaklaşık %90'ını kadınlar oluşturmaya başlamış. Bir yandan kendi anadilinde taleplerini dile getirmenin de verdiği bir güven oluşmuş.

Bazı birimlerde müdür olarak kadın atamak istemişler ancak belediyede kadın çalışan neredeyse yok. Öte yandan kadınları kamusal alandan silmek isteyen, kadınların güçlenmesine tahammülü olmayan kayyım, Binev Kadın Merkezini de kapatıyor. Grtgmz arkadaşlarımız erkek ŗiddetinin, kadın cinayetlerinin arttığını, kayyım döneminde (zellikle uzman avuşlar ve korucular eliyle) uyuŗturucu ve istismarın yaygınlaŗtığını söyledi.

Eŗ başkanlardan Mehmet Sıddık Akıŗ'ın gözaltına alınmasıyla kayyım tebliği aynı anda gerekleŗmiŗ. Haberi alır almaz belediyeye giden belediye meclisi yeleri belediyeye alınmamıŗ. Belediye meclisi hl alıŗtırılmıyor, dileke bırakmak iin girdiklerinde etraflarını aniden kolluk gleri sarıyor, meclisin alıŗmayacaęı haberini de güvenlik görevlileri veriyor. Kayyım olarak atanan vali, bir yandan atama istemiyormuŗ gibi görünürken belediyeye gidip gelmeye devam ediyor. Asker ve polis partiye giriŗ ıkıŗları, partilileri sürekli gzliyor. Yeni iliŗkilenen kiŗiler tehdit ediliyor, takip ediliyor, evlerinin önüne araba ekiliyor gözetleme iin. Örneęin parti ile yeni iliŗkilenen liseli bir gen kadının, alıŗtığđ kafede uzman avuş tarafından tehdit edildiğini dinledik. Ya da bazı otobüs ŗofrleri koruculardan oluŗuyor. Bir taciz olayđ yaŗanmıŗ mesela, kayyım belediyesi hemen olaya müdahil olup olayın üstünü kapatmıŗ. Öyle ciddi bir baskı var ki bazı insanlar partili arkadaşlara selam vermeye korkar olmuŗ.

Bu yoğun baskıya rağmen evine konuk olduğumuz bir arkadaş ŗunu söylüyordu: *“Kayyım bizi ŗaŗırtan bir hamle değil. Yıkılmadık da kayyım gelince, onca baskıya rağmen seimi kazandık biz, mutluyuz, esas zafer bizim; bu onların hazımsızlığı. Yine kazanacağız.”*





# “KORKMUYORUZ, BURADA SÖZ KURMAMIZ ENGELLENESE BAŞKA YERDE YİNE BÜYÜTÜRÜZ MÜCADELEYİ.”

Hakkari'den Van'a geçerken de bölgedeki baskıyı hissetmeye devam ettik, tam 7 arama noktasından geçtik. Van, seçimlerde büyükşehir ile birlikte toplam 14 belediyeyi firesiz şekilde eş başkanları ile kazanmış bir şehir olarak hepimizi heyecanlandırıyordu elbette. Yerel seçimler sonrası harita tamamen mor olmuştu. Kazanılan bu belediyeye, Abdullah Zeydan üzerinden bir dava bahanesiyle kayyım atanması gündeme gelmiş ancak hem Van halkı günlerce direnmiş hem de diğer illerde dayanışma eylemleri gerçekleşmişti. Nihayetinde Van tekrardan, seçilmiş eş başkanları ile belediye meclisine geçti.

Burada bizi büyükşehir belediye eş başkanı Neslihan Şedal ve 14 ilçenin kadın eş başkanları karşıladı. (Toplantı sonrasında da diğer eş başkan Abdullah Zeydan gelip selamlaşarak ziyaretimiz için teşekkürlerini paylaştı). Bazı ilçelerde ilk defa bir kadın başkan oluyordu, öyle ki belediye binasında kadınlar tuvaleti bile olmayan ilçeler vardı.

Yüksekova ve Hakkari'de olduğu gibi Van'da da kadın yoksulluğunun derinleşmesi, eko-kırım politikaları ve kadınların kendi sözünü kurmak istediği yerlerde kayyımların bir saldırı olarak gelmesi üzerine konuştuk ama tüm kadınlardan duyduğumuz ortak söz de şu oldu:

*“Korkmuyoruz, burada söz kurmamız engellense başka yerde yine büyütürüz mücadeleyi.”*





## YAŞADIĞIMIZ KENTLERİ

# KADIN KENTLERİNE DÖNÜŞTÜRME İDDİASI

Van'da da belediyenin önümüzdeki sürece dair planları arasında en temelde kadın ekonomisini, geleneksel kadınlık rollerinden ziyade daha eşitlikçi bir biçimde geliştirme, belediyede müdürlükler dahil kadın istihdamını artırma, kadın akademileri açma, kadına yönelik şiddete karşı çalışmalar yer alıyor. Kadınların başvurabileceği şiddet hattının yanında dinlenme evleri, kamusal mekanlar, akademiler kayyım yönetiminde kapatılmışken yeni belediye ile tekrar açıldı. Jin Kart uygulamaya geçti ve sadece il merkezinde değil, ilçelerde uygulamak için de çalışmalara başlanmış. (Daha önceki raporumuzda da bahsettiğimiz bu uygulama, eş başkanlık olan hemen tüm illerde planlanıyor ve kadını anneliğe indirgeyerek çıkarılan "anne kart"a kıyasla daha ileri olan ortak bir uygulama.) Ayrıca önümüzdeki 5 yılın planları içerisinde mahalle kreşleri fikri var. Şu anda Van Büyükşehir Belediyesinde sadece bir kreş bulunuyor, buraya sadece belediye çalışanlarının çocuklarını değil dezavantajlı başka çocukları da almaya çalışıyorlar.

Başta İran olmak üzere yoğun göç alan Van'da ilçelerle büyükşehir belediyesinin ortak bir göç komisyonu var ama ayrıca bir "göç birimi" üzerine de düşünülüyor. Göç, yoksulluk, bağımlılık, engellilik üzerine haritalama planı var. Engelli hizmetleri daire başkanlığı kurulmuş; yoksulluk ve bağımlılık konusu Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı altında ele alınacak; ayrıca Kadın Daire Başkanlığı, yoksulluğun kadınlığa üzerine bir çalışmayı önüne koymuş durumda.

Ancak Belediyenin yapmak istediği tüm çalışmaların önündeki en büyük engel, kamuda tasarruf tedbirleri. Örneđin sığınak açmak için başvuru yapılmasına rağmen bu tedbirler bahanesiyle bürokratik süreçler daha da uzatılıyor. Yine de kadınlar, Bakanlıkla yazışmaları başlatarak belediyeye ait bir sığınak açma planının peşini bırakmamış. Birlikte sohbetlerimizde erkek şiddetine karşı gerekli mekanizmaların, bu tedbirlerin dışında bırakılması talebiyle politik söz kurmanın, bu talebi de olabildiğince toplumsallaştırmanın önemli olduğunu konuştuk.

## ŞAREDARIYA BAJARÊ MEZIN



# İLÇELERDE KADINLARIN KAMUSAL ALANA DAHİLİYETİNİ ARTIRACAK POLİTİKALAR

Bazı ilçelerde seçime giderken tam fermuar sisteminin uygulanmasının zorluğunu da paylaştı arkadaşlar. 5 ilçede bu sistem uygulandı. Tüm ilçelerin kadın eş başkanları, ilçelerindeki kadın eşitlikçi politika planlarını paylaştı.

İlçelerin ortak planlarından birisi kadınların birlikte sosyalleşebilecekleri kamusal alanlar. Çünkü örneğin, ilk defa alınan Gevaş Belediyesinde eş başkanlık geldiğinde kadınların ilk talepleri kamusal alanlar olmuş. Ki bu belediyenin binasında kadın tuvaletinin dahi olmadığını görmüş kadınlar, belediye neredeyse bir kahvehaneye dönmüş.

Tuşba, Bahçesaray, Çaldıran belediyelerinde kayyımın kapattığı veya kuran kursu, aile yaşam merkezi gibi yerlere dönüştürdüğü alanların yanında kadınların sosyalleşebilecekleri, eğitim alabilecekleri yeni yerler ve kurslar açılırken Özalp, İpekyolu, Gevaş, Edremit ve Muradiye belediyeleri de yine kapatılan, dönüştürülen alanları, kadın kooperatiflerini tekrar açmak için çalışmaya devam ediyor. Çatak Belediyesinde kadın futbol ve rafting takımları kurulurken Edremit Belediyesinde jineoloji atölyeleri, kadınlar için etkinlikler, engelli ve çocuklar için festivaller, mahallelerde kadın meclisleri ile toplantılar, psikologlarla seminerler planlanıyor. Tuşba Belediyesinde ayrıca kadınlar için sağlık taraması planları yapılıyor.

İlçelerde kadınların istihdamına ve eğitim almasına yönelik çalışmaları da dinledik. Kadın kooperatiflerinin en çok olduğu Gürpınar'da bu kooperatifler kayyım tarafından kapatılıp kaymakamlık ve müftülüğe devredilmiş. Ancak şimdi belediye buraları yeniden açmaya çalışıyor. Saray Belediyesinde ise tekstil atölyesi açılması planlanıyor. İpekyolu Belediyesi, kadın müdürleri istihdam etmeye başlarken bir yandan da kadın semt pazarını güçlendirmeye çalışıyor. Muradiye'de de hem dayanışma merkezleri hem de kooperatif planları yapılıyor. Özalp Belediyesi, kapatılan kadın seralarını tekrar açmaya hazırlanıyor.

Bir diğer ortak nokta ise ulaşım sorunu. Köylerden çeşitli ihtiyaçların giderilmesi için ilçelere alışverişe kadınlar gidiyor; burada bazı yerlerde hiç toplu ulaşım imkanı yokken şimdi büyükşehir mor otobüs sağlamış (isimden yanlış anlaşılmasın kadınlara mahsus bir otobüs değil). Sabah alışverişe ilçe merkezlerine gelen kadınların, akşam üzeri köye dönen minibüsü bekleyecek, o arada dinlenecek alanları yokmuş, şimdi kadınlar için dinlenme merkezleri planlanıyor bu ilçelerde.

## **ERKEK - DEVLET İŞ BİRLİĞİ: PALAZLANAN ERKEK ŞİDDETİ, ARTAN CİNSEL ŞİDDET**

Kayyım politikaları ile Kürt illerinde kolluk güçlerinin varlığı ve misyonu; erkeklerin uyguladığı şiddetin devletin politikalarıyla da desteklenmesinin, şiddet ve sömürünün cezasız bırakılmasının en güçlü örneklerinden biri.

Kayımların yok ettiği, erkek şiddetini önleme ve şiddete maruz bırakılan kadınlara destek mekanizmalarının yokluğundan nemalanan erkeklerin uyguladığı şiddeti, kadın dayanışma derneklerinde çalışanlar raporlaştırmış.

Star Kadın Derneği; kayyımın, geldiği ilk gün sığınaktaki kadınları sokağa atarak sığınağı kapatması ve kadınların erkek şiddetine maruz kaldığında başvurabileceği, belediyeye ait tüm mekanizmaları ortadan kaldırması ile birlikte kurulmuş bir dernek. İlk andan itibaren bize eşlik eden dernekteki arkadaşlar, halihazırda kadın yoksulluğu üzerine çalışma yaparken kayyım gittikten sonraki ilk haftada çok sayıda şiddet başvurusu gelmeye başladığını aktardı.

Tam da kayyımın gittiği hafta geçmişe dönük çok sayıda erkek şiddeti başvurusunun gelmesi, kayyım politikalarının kadınların hayatlarında nereye tekabül ettiğini bize yeniden gösterdi. Kayyım döneminde erkek şiddetinin arttığından bahseden arkadaşlarımız, bu politikaların, kadınlar erkek şiddetine maruz kaldığında (belediyenin mekanizması olmasa da) derneğe başvurmasını engellemesinden ve bu durumun kadınları sessizleştirdiğinden bahsetti.

Bir diğer konu ise bu illerde on yıllardır kolluk güçlerinin, korucuların başlarına bir şey gelmeyeceği, yargılanmayacakları güvencesiyle kadınlara şiddet uygulaması, taciz etmesi, çocukları istismar etmesi, genç kadın intiharlarının artmasıydı. Bunun en bilinen örneklerinden biri, İpek Er'in Musa Orhan adlı uzman çavuş tarafından cinsel saldırıya maruz kalarak intihara sürüklenirken failin cezasız kalması oldu. Yakın zamandan başka bir örnek ise Hakkari'de festivalde 16-17 yaşlarında iki çocuğun uzman çavuşlar tarafından taciz edilmesi ve Hakkari Valiliğince failerin uzman çavuş olduğunun gizlenmesi. Elbette bunların yalnızca AKP iktidarı dönemine ait olmadığını biliyoruz. Bir kız çocuğunun korucu tarafından 4 ay boyunca istismar edildiği ancak korucunun serbest bırakıldığı zaman döneminin İçişleri Bakanı Meral Akşener'in, "*Korucular çok önemli bir işlevi yerine getiriyor.*" dediğini unutmamızın da imkanı yok.

# T.C YÜKSEKOVA BELEDİYESİ



## KAYYIMIN YASA DIŞILIĞI, DAYANIŞMANIN GÜCÜ

Tüm bu şiddete, baskıya ve umutsuzluğa rağmen Kürt kadınlarının yaşamlarına sahip çıkma arzusuna, mücadele direncine tekrar tekrar şahit olduk biz. Patriyarkal iktidarın tüm baskısına karşın bu illerde kadınların mücadelesiyle eşit, özgür bir yaşam örülmeye çalışılıyor.

Kayyım gaspı, aslında kadınların hayatını çalma girişiminin somut bir aracı. Aile eylem planı, 9. yargı paketindeki soyadı hamlesi gibi kadının adını her yerden silmeye yeminli iktidarın politikaları, kayyımların belediyedeki uygulamalarını da şekillendiriyor.

Bugün kadınlara, LGBTİ+'lara dönük saldırılar farklı biçimlerde yürütülüyor olsa da gücünü tek yerden alıyor: Patriyarka. Buna karşı da mücadelemizin ortaklaşması, araçlarımız ve ortak zeminin politikası üzerine birlikte yol almamız gerekiyor. Dahası feminist bir perspektiften kayyım karşı söz söylemek, atanan kayyımların yasa dışılığını ve kadın düşmanlığını ortaya koymak, bu belediyelerin kadın politikalarını görünür kılmak, gerektiği yerde çeşitli dayanışmalar kurmak, hepimize güç veren ziyaretleri artırmak hepimizin önündeki görev olarak duruyor.